

Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen
Institutuko Zuzendaritza Kontseiluarentzako proposamena

Gogora

2015-2016 aldirako Jarduera Programa

Gogorako Zuzendaritza
2015eko urriaren 19a

Sarrera

Eusko Legebiltzarrak 2014ko azaroaren 27an onartutako 4/2014 Legearen bidez, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua sortu zen, Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio instituzionaleko izaera administratiboko organismo autonomo gisa.

Legean bertan xedatutakoaren arabera, hauxe du helburu nagusitzat: *«parte hartzea diseinatzen, sustatzen, garatzen eta gauzatzen euskal gizartearen askatasunaren aldeko borrokaren, giza eskubideen bermearen eta bizikidetzaren demokratikoaren oroimenean funtsezkoak diren balio etikoei eta printzipio demokratikoei buruzko politika publikoa»*. Memoriaren arloko orientazio hori oinarri hartuta, honelako eginkizunak gauzatu beharko ditu: *oroitzapena, kontserbazioa, ikerketa, prestakuntza, parte-hartzea eta zabalpena, integrazioa eta kontsulta*.

Aipatutako Legeak ezarritako epeak beteta, ekainaren 25eko EHAAK Lehendakariaren 16/2015 Dekretua, ekainaren 17koa, argitaratu zuen. Dekretu horrek 2015eko uztailaren 1a finkatu zuen Institutuaren jarduerari ekiteko data. 112/2015 Dekretuak, ekainaren 23koak, erakunde autonomoaren 2015erako gastu-aurrekontua (550.000 euro) onartu zuen, eta bertan lanean sei funtzionario aritzea baimendu zuen. Gobernu Kontseiluak, ekainaren 23ko saioan, Institutuaren zuzendaria izendatzeko dekretua ere onartu zuen.

Ekainean bertan, halaber, Institutuaren egoitzaren kokalekua ezagutarazi zuten. Euskadiko Artxibo Historikoa hartzen duen eraikineko hirugarren solairuan egongo da, hain zuzen, Bilboko Maria Diaz Haroko kaleko 3 zenbakian. Garai berean Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren logotipoa ere aurkeztu zuten; Gogora hitza oinarri hartuta osatuta dago.

Institutuaren Zuzendaritza Kontseiluaren eraketa atzeratu beharra egon da maiatzaren 24ko udal- eta foru-hauteskundeak zirela eta, organo horretako foru-aldundien eta Eudelen ordezkariak ezin izan baitituzte iraila arte behin betiko izendatu.

Horiek horrela, Gogora Institutuaren Zuzendaritza Kontseiluaren lehen bilera egin da. Kontseiluak, lehen urrats modura, Institutuaren Estatutuak onartu behar ditu. Horrekin batera, Zuzendaritzak datozen urteetarako lehen jarduera-programa aurkeztu behar dio organo horri. Hain zuzen, konpromiso horri erantzutea da dokumentu honen helburua, eta, logikoa denez, proposamena da.

Legegintzaldi baten amaierak eta beste baten hasierak baldintzatuta dago haren edukia. Horregatik, Gogora Institutuaren lana, etorkizunari begira, bi fasetan planteatu behar dugu: lehenengoa, proiektua sendotzeko, 2015eko amaiera eta 2016a hartzen ditu barnean, eta bigarrena, zabaltzeko, 2016-2020ko legegintzaldirako aurreikusita.

Lehen ekintza-programa horretan, orobat, krisialdiak ere badu eraginik; izan ere, baliabideak mugatuta daude, eta lan bera edo gehiago baliabide urriagorekin egin behar da, sormen eta konpromisoan are gehiago inbertituz, besteak beste. Egoera hori ikusita, aurrera egin ahal izateko, lehenik aurreko urratsa sendotu beharra dago, aurrerapausoak horrela baino ez baitira bideragarri eta egingarriak izango.

Azkenik, sortzeko oinarri hartutako printzipioak zaintzea da garrantzitsuena Institutu honentzat, bai eta jada lortutako adostasunak eta lortu ahal eta behar dituenak lantzea ere. Muga eta aukera horiekin sortu da Gogora Institutua. Gako horietan oinarritu gara lehen jarduera-programa prestatzeko.

1.- Esparru orokorra

4/2014 Legeak, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutua sortzekoak, eta Gogora Institutuaren estatutuek argi eta garbi zehaztu dute jarduteko esparru orokorra. Jarduera-planak garatu beharreko esparrua mugatzen du bi horien edukiak, beraz. Hori abiapuntu hartuta, puntu honetan Gogoraren proiektuaren «oinarriak» eta «gakoak» nabarmentzen dira.

1.1. Oinarriak

1.1.1. Abiapuntua eta printzipioak

Gogora sortzeko Legearen zioen azalpenak abiapuntua definitzen du, eta egiaztapen enpirikoa esplizitatzen du horrek:

«– Ez dago bi memoria berdin-berdinak. Memoria publikoa, beraz, eraikitze gatazkatsu, dinamiko eta poliedrikoa da».

Oinarri horren gainean, dio legeak, *«Memoriaren politika publiko batek bi printzipio handi konbinatu behar ditu, batera ekarri:*

– Erantzukizun etiko eta politikoa bereganatu behar du: oroitzea, oroitzapena egitea, elkarbanatzea eta transmititzea memoria demokratiko bat.

– Parte-hartzea eta pluralismoaren adierazpena bideratu behar ditu memoria eratzean».

1.1.2. Gogora Institutuaren xedea eta helburu orokorrak eta berariazkoak

Legeak hitzez hitz diotenari jarraiki, Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren eginkizun nagusiak:

«– Erreskatatu, nabarmendu, oroitu eta transmititu behar ditu indarkeriazko gertakari larrien erdian duintasuna, berdintasuna, askatasuna... defendatzeko borrokatu ziren balio eta ahalegin demokratikoak».

Helburu orokorreari dagokienez, legearen zioen azalpenak *lehen* helburuaz eta azken helburuaz hitz egiten du:

«– Lehen helburua da herritarren arteko elkarrizketa sortzaile bat bideratzea, sustatzea eta adieraztea, iraganeko esperientzia sozial eta politikoki traumatikoetan elkarrekin bizi diren memorien arteko elkarrizketa bat.

– Azken helburua da laguntzea agora bat eraikitzen, dinamikoa eta emankorra, plaza publiko bat, balioen topagune sozial bat, berdintasun maila handiagoak lortzeko. Askatasuna eta demokrazia».

Artikuluetan, legeak berariazko lau helburu ezartzen ditu, eta honela adierazten ditu:

«Ekarpen kualitatiboa egitea diseinatzen, sustatzen, garatzen eta gauzatzen euskal gizartearen askatasunaren aldeko borrokaren, giza eskubideen bermearen eta bizikidetzaren demokratikoaren oroimenean funtsezkoak diren balio etikoei eta printzipio demokratikoei buruzko politika publikoa.

Gure herriak askatasuna eta demokraziaren garapena defendatzen hainbat hamarkadatan mantendu duen prozesua gogoan, sustatzea etengabeko oroitzapena egin dadin herritarrek prozesu hura ezagutzea, ulertzea eta kontzientzia hartzea bermatzen duten balio politiko eta sozialez.

Gordetzea, garatzea eta zabaltzea memoriak eragin duen ondare kolektiboa, bizikidetzaren demokratikoaren oinarri diren balioen eta printzipioen defentsarena, biktimen lekukotasunean alderdi ordezkazekin bat duena.

Institutuak bultzatu egingo du giza eskubideak eta bakearen balioak zabaltzeko, sustatu eta defendatzeko lana».

1.1.3. Eginkizunak eta zerbitzuak

Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren lehen jarduera-proiektu hau egituratzeko orduan, hiru erreferentzia eduki behar ditugu gogoan. Lehen biak legearen testuan jasota daude, eta hirugarrena Gogora Institutuaren Estatutuetan.

A) Eginkizun nagusiak

«Institutuaren eginkizun nagusia da gestionatzea egiari eta justiziarri buruzko memoriaren balio demokratiko eta etikoak gordetzeko, ikertzeko, ezagutzera emateko eta haietan hezteko lana, baita bultzatzea eta bermatzea herritarrek ondare horren mantentze-lanetan parte har dezaten ere.

Autonomia Erkidegoko sektore publikoan dauden organo, zerbitzu edo entitateen jarduna koordinatzea, definitu den politika publikoarekin zerikusia duen bezainbatean, eta kooperazioa eta lankidetzaren bultzatzea beste edozein administrazio edo instituzio publikoekin.

Institutuak arreta berezia jarriko du bere eginkizunak betetzerakoan instituzio publikoekin eta izaera pribatuko entitateekin eta haren eginkizunetan interesa duten elkarteekin lankidetzan jarduteko, gizartearekin ahalik harreman handiena izateko bidea bermatuz».

B) Berariazko eginkizunak

Gogora Institutuak, gainera, berariazko eginkizun hauek ere garatu beharko ditu: *oroitzapena, kontserbazioa, ikerketa, prestakuntza, parte-hartze eta zabalpena, eta integrazioa eta kontsulta.*

C) Zerbitzuak

Gogora Institutuaren barneko antolamendua, aipatutako helburu eta eginkizunak betetzeko, hiru zerbitzu hauen inguruan egituraturik dago: *kudeaketa, ikerketa eta zabalpena.*

1.1.4. Legeak ezarritako bestelako argibideak

Legearen zioen azalpenak kontuan hartu beharreko hainbat alderdi nabarmentzen ditu, balio kualitatibo handiko orientazio-argibideak baitira.

«Memoriaren eskubidea gizarte osoari dagokio, herritarrek dira-eta historiaren, oroipenaren eta memoriaren gordetzailerik eta oinordeko naturalak. Ahazteak ezinezko egiten du errekonozimendua, iraganaren bertsio bat inposatzen du eta hutsune etiko bat sortzen du. Haren aurrean, herritarrek memoria demokratikoaren ezagutza historiko ez-neutral bat izateak bidea ematen du irizpide propioak lortzeko eta, gainera, libreago egiten ditu herritarrek.

Horiek horrela, memoriaren eta bizikidetzaren politika publikoa ez da biktimei begira bakarrik egiten, herritar guztiei begira baizik, haien erantzukizuna eskatzen baitu. Horrela egiten ez bada, biktimak bakarrik gelditzen dira haien oroitzean eta biktima izan ez direnak memoria kolektibotik kanpo geratzen dira. Memoriaren, bizikidetzaren eta giza eskubideen institutu batek deuseztatu behar du biktimen eta herritarren arteko banaketa hori. Banaketa horrek egoera horretan ixten du biktima, betiko itxi ere, eta ikusle hutsa bihurtzen du herritarra. Memoriaren zentro batek ibilbide etiko bat iradoki behar du, herritarrek parte hartzeko ibilbide bat.

Memoriak gordetzen duen ondare demokratikoak oinarri izan behar du, gizartearen bizikidetzaren demokratikoarena; salaketa izan behar du, sufrimendu bidegabearen erantzuleena, eta bultzatzaile izan behar du, balio etiko eta printzipio demokratikoena.

Memoriaren gestioa ezin da mugatu, bestalde, oroigarri, plaka, eskultura edo mural bat ipintzera edo data bat ezartzera. Oroitzeak ikusgaiak beharko ditu, bai, baina gogoeta bat gehitu beharko da memoriaren sorreraren, iraunkortasunaren eta indarraldiaren dinamismoaz. Hori da Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuaren desafio handienetako bat.

– Aldarrikapen unibertsala inspiratu zuten giza eskubideen eta balioen sustapena eta defentsa tresna baliotsuenetako bat izango da Euskadin bizi izandako indarkeria traumatikoko esperientziak berriz gertatuko ez direlako bermea lortzeko».

1.2. Balio erantsiko gakoak

Zailtasunei egoki aurre egin nahi badiegu, ezagutu behar ditugu aurretik. Horregatik, gure herrialdearen testuinguru zehatzean memoriaren politika publiko batek aurre egin beharko dien zailtasunak lehen momentu honetatik bertatik identifikatzea komeni da. Zentzu horretan, bi arazo-gune handi ikus ditzakegu: batetik, iraganaren irakurketari dagokionez dauden desadostasunak; eta bestetik, memoriaren politika publikoak proiektatzean sentsibilitate politiko ezberdinak egotea.

Baina arazoa dagoen tokian aukera ere aurki dezakegu. Konplexutasun horri heltzeko irizpideak azaltzea lagungarria izan daiteke, orobat, adostasuna oinarri duten memoriaren politika publikoak bultzatzeko akordioa errazteko, betiere ikuspegi integratzaile eta inklusibo batez. Hurrengo bi atalotan zailtasun horiek Gogora Institutuaren etorkizunerako balio erantsi gisa kokatzen saiatu gara.

1.2.1. Lehendabiziko gakoa

Iraganaren kudeaketa bizikidetzaren berreraikitzearen prozesu baten zatirik konplexuena da. Memoria iraganaren kudeaketaren funtsezko zatia da. Iraganean aurkituko dugu erruaren eta erantzukizunaren diagnostikoa, jasandako mina eta sufrimendua eta, horrekin batera, gertatutakoaren kausen eta jatorriaren gaineko irakurketa ezberdinak. Konplexutasun hori onartu beharra dago, eta berdin ere onartu behar dugu ezinezkoa dela iraganaren interpretazioari buruzko erabateko akordioa lortzea. Hala eta guztiz ere, adostasun-aukera posible izateko minimo batzuk finka daitezke.

Legearen testuak honela dio memoriaz: *«Gogoeta kritiko bat elkarbanatzeko borondateari erantzuten dio, giza eskubideen urraketa iraunkor eta sozialki traumatikoa ekarri zuten gure historia berriko gertaerei buruzko gogoeta kritiko bat»*. Horrenbestez, pluralean aipatzen du gure historia traumatikoa. «Gertaerez» hitz egiten du. Jarraian, esplizitu egiten ditu: *«Azkeneko ehun urtean, euskal gizarteak gutxienez indarkeriak markatutako lau esperientzia traumatiko sufritu ditu: Gerra Zibila, diktadura frankista, ETAren terrorismoa eta legez kontrako antiterrorismoak»*.

Lerrokada horietan dago ziur aski Gogora Institutuak aurre egin behar dion gairik konplexuena. Agian horregatik ere bertan dago haren aukera nagusia. Institutuak gertaera traumatiko ezberdinen memoria kudeatu behar du; irakurketa dibergenteak dituzte horiek, eta giza baliabideak eta, zehazki, bizitzeko eskubidea urratzeko balantze dramatikoak dute lotura komun modura.

Legearen testuak hauxe ere gehitzen du: *«Ezberdinak izanik ere, badute laurek lotura komun bat: bidegabeki jasandako sufrimendua, eta egoera okerrenetan ere bizikidetzaren demokratikoa eta giza eskubideen defentsan, bakean eta askatasunean oinarritutako gizarte bat eraiki eta defendatzeko ahalegina»*.

Gure testuinguru soziopolitikoan, konfiantzarik ezeko bi gune sortzen eta kontrajartzen ditu gertaera traumatiko horien kudeaketak: batetik, indarkeriazko gertakari batzuk beste batzuk orekatzeko, justifikatzeko, diluitzeko edo minimizatze beldurra; eta bestetik, indarkeriazko gertakarien arteko ezberdintasunak biktimen edo memorien artean bereizteko erabiltzeko beldurra. Gogora Institutuaren etorkizuneko gakoa gorpil zoro hori bertutezko gorpil bihurtzea da.

Legearen testuak berak konplexutasun horri heltzeko kontzeptu etikoen esparru bat eskaintzen du: *«Euskadin jasandako sufrimendu bidegabearen memoria gordetzea da egin daitekeen zerbitzurik onena etorkizunean bizikidetzaren duinago, justuago eta libreago bat izan dadin, baldin memoria hori (1) era barneratzailean eta (2) kausen berezitasuna haiek beren artean parekatu gabe mantenduz gordetzen bada; zerbitzurik onena (3) irizpide kritikoz eraturiko gizarte batentzat, gizarte sendo batentzat gerraren, totalitarismoaren, terrorismoaren eta edozein indarkeriaren edo giza eskubideen urraketaen mehatxuaren aurrean»*.

Legearen testuak ematen duen berariazko orientazio horri esker irizpide zuzentzailea adieraz dezakegu, hiru jarraibide nagusi barne hartzen dituena:

- Memoriaren politika publikoa (1) bizikidetzaren demokratiko eta inklusibora orientatzea, (2) indarkeriazko forma ezberdinen arteko era guztietako parekatze konpentsagarriak

baztertuta, eta, (3) bereizkeria edo hutsunerik gabe, horietako bakoitzari buruzko gogoeta kritiko eta autonomo bat sustatuta.

Azken batean, horixe izango da balio erantsiko lehen gakoa, bai eta Gogora Institutuaren lehen jarduera-planarekin batera joango den lehen irizpide zuzentzailea ere.

1.2.2. Bigarren gakoa

Gogora Institutuak aurre egin beharreko bigarren arazoa aniztasunaren kudeaketa da. Aniztasuna konplexutasuna eta aukera da. Pluralismoa da aniztasunaren konplexutasunari heltzeko aukera. Pluralismo demokratikoarekiko konpromisoa da balio erantsiko gakoa. Legearen testuak ikuspegi hori biltzen du memorien aniztasuna, haien gatazkakortasuna eta pluralismoaren aldeko apustua espresuki onartzen baititu:

«Memoriak ahalbidetzen digu gertatutakoaren oroipena presente izatea. Memoria gertaera objektiboen erreferentzian oinarritzen da, oroitzen denaren parte diren gertaera objektiboetan, baina modu subjektiboan eratzen da pertsona bakoitzarengan. Ez dago bi memoria berdin-berdinak. Memoria publikoa, beraz, eraikitze gatazkatsu, dinamiko eta poliedrikoa da». Horregatik, legearen testuak honela dio: *«parte-hartzea eta pluralismoaren adierazpena bideratu behar ditu memoria eratzean».*

Jarraian, legearen zioen azalpenak pluralismo demokratiko baten jokalekua etikoki mugatzen du: *«Memoriaren arteko elkarrizketa aske eta plural honen kudeaketak muga bakarra du: babestu behar ditu gutxieneko demokratiko batzuk. Urraketa-kategoria berdinen biktimek duten eskubide-berdintasunaren printzipioa aintzat hartuz, memoria ezin da erabili gertakariak baztertzeko eta erkatzeko. Ezta terrorismo, indarkeria edo giza eskubideen urraketa ezein adierazpide legimitatuko lukeen historia bat berridazteko ere. Alderantziz, urraketa haien salaketarik sendoena da, giza duintasunaren goreneko baliori begira egiten baita, egia eta justizia helburu, baita balio horren ondorio diren eskubideei eta askatasunei begira ere».*

Azkenik, zera ere gehitzen du: *«Eusko Legebiltzarrean lortu berri diren zenbait adostasun garrantzitsurekin bat etorruta, memoriaren eta bizikidetzaren politika publikoak oinarrian izan behar du “biolentziaren bidegabekeriaren aitortzea, sortutako minaren eta biktimen duintasunaren aitortzea, biktima guztiek egiarako, justiziarako eta erreparaziorako eskubidea dutelarik”».*

Nabarmendutako alderdi horiek oinarri hartuta, balio erantsiko bigarren gako bat adieraz dezakegu Gogora Institututik egin beharreko aniztasunaren kudeaketaren inguruan:

Memoriaren politika publikoarentzat iraganaren oroitzapenari eragiten dion memoria-ondare baliotsua da aniztasuna; halaber, orainean zein etorkizunean pluralismoa errespetatzeko konpromiso pedagogikoaren oinarria ere bada, eta gerra, totalitarismoa, terrorismoa eta indarkeria eta giza eskubideen urraketa oro baztertzen du.

2. Jarduera-esparruaren egitura

Jarduera-esparrua osatzen duten proiektuen egitura bi faktorek mugatuta dago: atzera begirakoa eta perspektiba. Lehenak bi aldi historiko handi ezartzen ditu proiektuen kokapen kronologikoari dagokionez. Bigarrenak Gogora Institutuaren jardueraren etorkizuneko proiektzioa bi fasetan finkatzen du: sendotzea eta zabalpena.

2.1. Atzera begirakoa

Hiru motakoak izango dira Gogora Institutuak bultzatzen eta garatzen dituen proiektuak: «Memoria Historikoa»ri lotutako aldiak kronologikoki kokatutako proiektuak, «Oraintsuko Memoria»ri lotutako proiektuak, eta bi horien zeharkako proiektuak.

2.1.1. Memoria Historikoa (1936-1975)

Memoria Historikoari lotutako denbora 1936 eta 1975 artekoa da; horren barnean sartzen da Gerra Zibilari eta Diktadura Frankistari lotutako memoria. Horrela bada, abenduaren 26ko 52/2007 Legeak, Memoria Historikoaren Legea izenez ezagutzen denak, barne hartutako aldiarekin bat dator.

2.1.2. Oraintsuko Memoria (1960-2015)

Terrorismoaren biktimen legeak ezartzen duten denbora-esparru berean kokaturik dago Oraintsuko Memoria. ETAren adar ezberdinen terrorismoak eta legez kanpoko terrorismoaren aurkako bestelako kapituluak zein motibazio politikoko testuinguruan eragindako giza eskubideen urraketak indarrean egondako denbora historikoak mugatzen du aipatutako esparrua.

2.2. Perspektiba, etorkizuneko proiektzioa bi fasetan

Memoriaren, Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Institutuak lehen jarduera-programa onartu behar du 2015eko urrian. Batetik, erakunde berri baten eraikuntzari heldu behar dio, eta horrek mailakako proiektu batekin lan egitera behartzen du. Bestetik, legegintzaldiaren azken urtean dago aipatutako programa. Horiek horrela, Gogora Institutuaren jardunaren proiektzioa bi denbora-fasetan diseinatu beharra dago: sendotzeko fase bat (2015-2016), eta zabaltzeko bigarren bat (2017-2020).

2.2.1. Sendotzeko fasea (2015-2016)

Lehen fase honek 2015aren amaiera eta 2016 hartzen ditu barnean. Gogora Institutuaren proiektua, lantaldea zein kudeaketa-, ikerketa- eta zabalpen-zerbitzuak sendotzea du helburutzat. Fase honetan garatu beharreko proiektuen eskema hurrengo taulan jasota dago. (Proiektu bakoitzaren ildo orokorrak 3. puntuan daude)

2015-2016 aldiko jarduera-proiektuen laburpen-koadroa

	A. <u>Zeharkako</u> proiektuak	B. <u>Memoria Historikoari</u> buruzko proiektuak (1936-1975)	C. <u>Oraintsuko</u> <u>Memoriari</u> buruzko proiektuak (1960-2011)
1. <u>Kudeaketa</u>	A.1.1. 2017-2020 aldirako Plan Estrategikoaren proposamena prestatzea. A.1.2. Memoriaren arloko bestelako erakundeekin lankidetzaz hitzarmenak prestatzea.	B.1.1. Ikur frankistak kentzea. B.1.2. Identifikatu gabeko desagerrarazitakoen gorpuzkien Kolunbarioa abian jartzea.	C.1.1. Udal Memoriak. Udal-mailako eremuan memoriari buruzko politika bultzatzea. C.1.2. «Gurean» web-espazioa prestatzea biktimen memorian.
2. <u>Ikerketa</u>	A.2.1. Iragana argitzeko txostenen eta azterlanen programa definitzea. A.2.2. Dokumentazio-zentroaren eta liburutegiaren diseinua eta lehen urratsak.	B.2.1. Frankismo garaiko (1936/75) giza eskubideen urratzei buruzko oinarri-txostena egiteko batzordea sortzea. B.2.2. Lekukotasunak, artxiak eta datu-baseak antolatzea.	C.2.1. Biktimen lekukotasunak grabatzeko Gertu Programa zabaltzea. C.2.2. Biktimen, gizartearen, memoriaren eta bizikidetzaren arteko bat-egiteari buruzko elkarrizketa-espazioak garatzea.
3. <u>Zabalkundea</u>	A.3.1 Memoriaren Plaza deritzon herritarren parte-hartzeko ekimena diseinatzea eta modu ibiltarian garatzea. A.3.2. Beken, hitzarmenak eta bestelako lankidetzaren programa definitzea.	B.3.1. Frankismoaren biktimen omenezko eta aitormenezko ekitaldiak sustatu eta koordinatzea. B.3.2. Oroitzapen-guneen identifikazioa eta interpretazioa kudeatzea.	C.3.1. Biktimen lekukotasunak biltzen dituen Gertu ikus-entzunezkoa herritarren esku jartzea. C.3.2. Oraintsuko Memoriaren gogoeta kritikoari buruzko hezkuntza-proposamena egitea.

2.2.2. Zabaltzeko fasea (2017-2020)

Bigarren fase hau 2017-2020 aldirako aurreikusita dago. Institutua zabaltzeko programari ekitea du helburutzat. Plan estrategikoaren barruan onartutako kudeaketa-, zabalpen- eta ikerketa-estrategiak garatzea izango da fase honetako jardueraren ardatz nagusia. Proiektu horien zirriborroa baino ez dugu jasoko dokumentu honetan.

2017-2020 aldirako proiektuen eta helburuen zirriborroa

Proiektuen esparrua	Helburu orokorrak
Proiektu orokorrak	Gogora Institutuaren 2017-2020ko Plan Estrategikoa onartzea. Urteko jarduera-planak onartzea.
Kudeaketaren arloari lotutako proiektuak	Onartutako kudeaketa-estrategiaren proiektuak garatzea. Memoriaren arloko erakundeen arteko lankidetzaz eta koordinazio-proiektua garatzea.
Ikerketaren arloari lotutako proiektuak	Onartutako ikerketa-estrategiaren proiektuak garatzea. Gogora Institutuaren dokumentazio-zentroa eta liburutegia abian jartzea.
Zabalpenaren arloari lotutako proiektuak	Onartutako zabalpen-estrategiaren proiektuak garatzea. Onartutako esposizio-estrategiari lotutako proiektuak abian jartzea.

3. Jarduera-proiektuen deskribapena

A. Zeharkako proiektuak

A.1 Kudeaketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
A.1.1. Gogora Institutuaren 2017-2020 aldirako Plan Estrategikoaren proposamena prestatzea.	Gogora Institutua zabaltzeko gaserako plan estrategikoa prestatu beharko da 2016an. Proposamen-izaera izango du, eta zabalpen-esposizio, ikerketa eta kudeaketako estrategiak edukiz hornitu beharko ditu. Datorren legegintzaldiaren hasieran onartzea aurreikusita dago.	2016ko azken hiruhilekoan
A.1.2. Memoriaren arloko bestelako erakundeekin lankidetzahitzarmenak prestatzea.	Memoriaren eta giza eskubideen arloko beste erakunde batzuekin hitz egiten hasiko gara 2016an elkarlan eta lankidetzako esparruak ezartzeko. Horrela bada, gutxienez Gernikako Bakearen Museoarekin, Terrorismoaren Biktimen Oroimenezko Zentroarekin eta Aieteko Bakearen eta Giza Eskubideen Etxearekin hasiko gara harremanetan.	2016. urtean zehar

A.2. Ikerketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
A.2.1. Iragana argitzeko txostenen eta azterlanen programa definitzea.	Iragana argitzeari buruz ikertzeko txostenak, azterlanak edo prozesuak egin edo agintzeko programa bat zehaztuko du urtero Gogora Institutuak. Memoriaren politika publikoentzat baliagarriak izan beharko dira horiek. Aipatutako programa hori, 2017tik aurrera, plan estrategikoak zehaztutako ikerketa-ardatzen barruan sartuko da.	2016ko lehenengo hiruhilekoan
A.2.2. Gogora Institutuaren dokumentazio-zentroaren eta liburutegiaren proiektuaren diseinua eta lehen urratsak.	Gogora Institutuaren Dokumentazio Zentroaren eta Liburutegiaren proiektua gauzatzeko lehen urratsak emango dira 2016an. Zerbitzu publikotzat hartzen dira biak ala biak. Euskadiko Artxibo Historikoarekin sinergia bilatu beharko dute, Gogora Institutua erakunde horrekin baitago eraikin berean. Halaber, lankidetzak eta bikoiztasunik eza ere bilatu beharko dituzte memoriaren arloko beste erakunde batzuekin.	2016ko azken hiruhilekoan

A.3. Zabalkundea

Izena	Deskribapena	Egutegia
A.3.1. Memoriaren Plaza deritzon herritarren parte-hartzeko ekimena diseinatzea eta modu ibiltarian garatzea.	Gogora Institutua 2015eko azaroaren 10ean inauguratu ostean, Memoriaren Plaza herritarren parte-hartzeko ekimenak modu ibiltarian nola jarraitu diseinatuko da. Era horretan, 2016an, Gogora Institutuak presentzia fisikoa izango du hainbat astez Euskadiko eskualde bakoitzean. Helburua: Gogora herritarrengana hurbiltzea.	2016. urtean zehar
A.3.2. Beken, hitzarmenen eta bestelako lankidetzaren programa definitzea.	Beken, hitzarmenen eta memoriaren politika publikoak garatzen laguntzen duten bestelako lankidetzaren edo zerbitzu-prestazioen arloko programa urtero zehaztuko du Gogora Institutuak. Aipatutako programa hori, 2017tik aurrera, plan estrategikoak zehaztutako ikerketa-ardatzen barruan sartuko da.	2016ko lehenengo hiruhilekoan

B. Memoria Historikoari buruzko proiektuak (1936-1975)

B.1 Kudeaketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
B.1.1. Ikur frankistak kentzea. (Memoria historikoaren arloko lehentasunen oinarri-programaren 9. proiektua) (MH 9. proiekt.)	Ikur frankistak kentzeko erakundeek daramaten ekimenarekin jarraitzea Eudelekin elkarlanean, eta, era horretan, parlamentuaren agindua eta nazioarteko erakundeek frankismoaren biktimenzako ordain moralari dagokionez emandako aholkuak betetzea.	2016. urtean zehar
B.1.2. Desagerrarazitakoen gorpuzkien Kolunbarioa abian jartzea. (MH 2. proiekt.)	Duintasunaren Kolunbarioaren proiektua sortzen laguntzea. Identifikatu gabeko desagerrarazitako pertsonen gorpuzkiak biltzeko espazio bat eraikitzea du helburutzat. Behar materiala ez ezik, biktimen duintasunen begiruneak eskatzen duen eginbeharra ere bada. Gaur egun proiektu hau diseinuaren fasean dago.	2016ko lehen seihilekoan

B.2. Ikerketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
B.2.1. Giza eskubideen urratzei buruzko txostena (1936-1975) egiteko batzordea sortzea. (MH prog.ren 3. proiektua)	1936-1975 arteko aldi izandako giza eskubideen urraketari buruzko txostena egiteko batzordea sortzea, betiere frankismoaren biktimen egia ikuspegitik. Frankismoan giza eskubideen urraketaren arloan gertatutakoa argitzeko tresnak sortzeko barneko eta nazioarteko erakundeek egindako eskaerari erantzuteko modua ere bada proiektu hau.	2016ko lehen seihilekoan
B.2.2. Lekukotasunak, artxiboak eta datu-baseak antolatzea. (MH 11. proiekt.)	Frankismoari buruzko lekukotasunak, artxiboak eta datu-baseak antolatzeko proposamena aurkeztea. Gaur egun lekukotasunak biltzeko zein datu-baseak sortzeko hamaika ekimen daude; horrekin batera artxibo ugari ere badaude zatikatuta, barreiatuta eta metodologia komunikgabe. Memoriaren arloko politika publikoaren lehentasunetako bat da egoera hori antolatzea.	2016ko lehen seihilekoan

B.3. Zabalkundea

Izena	Deskribapena	Egutegia
B.3.1. Biktimen omenezko eta aitormenezko ekitaldiak sustatu eta antolatzea. (MH 8. proiekt.)	Oroimen-ekitaldiak sustatzeko eta koordinatzeko proposamena aurkeztea, bi helburu hartuta: Lehenik, frankismoaren aitormenezko urteko ekitaldi bat ezartzea. Bigarrenik, frankismoaren biktimen oroimenezko eta gorazarrezko ekitaldien egutegia koordinatzen, hobetzen, osatzen eta sustatzen saiatzea.	2016ko lehen seihilekoan
B.3.2. EAEko oroitzapen guneen identifikazioa eta interpretazioa bultzatu eta kudeatzea. (MH 12. proiekt.)	Memoria-espazioak interpretatzeko hiru proiektu pilotu abian jartzea. Proiektu horiek 2015ean memoria-espazioen identifikazioari buruz egindako txostena oinarri hartuta egingo dira. Memoriaren tresna pedagogikoa eratzea du helburutzat, giza eskubideek eta printzipio demokratikoei garapen sozial, kultural eta politiko egokirako duten balioa oinarri hartuta.	2016ko lehen seihilekoan

C. Oraintsuko Memoriari buruzko proiektuak (1960-2011)

C.1 Kudeaketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
C.1.1. Udal Memoriak. Udal-mailako eremuan memoriari buruzko politika bultzatzea.	Udalekin eta Eudelekin lankidetzan koordinazio-kudeaketa egingo dugu memoriari buruzko udal-politika sustatu eta Memoriaren Eguna urtero ospatzeko.	Aldi osoan zehar
C.1.2. "Gurean" web-espazioa prestatzea biktimen memorian.	Proiektu honen helburua da biktimen memoria pertsonalizatua herritar guztientzat eskuragarri egotea <i>Gurean</i> izena eramango duen web-espazio batean. <i>Gurean</i> hitzak proiektu horren espiritua islatzen duten bi adiera ditu: " <i>geure artean</i> " eta " <i>geure etxean</i> ".	2016an zehar

C.2. Ikerketa

Izena	Deskribapena	Egutegia
C.2.1. Biktimen lekukotasunak grabatzeko Gertu Programa zabaltzea.	Gertu programaren bidez Oraintsuko Memoriaren aldian hildako biktimen ehundik gora senideren lekukotasunak bildu dira. Programak indarrean jarraituko du 2016an, eta zauritutako biktimen lekukotasunen grabaketak erantsiko ditu.	Aldi osoan zehar
C.2.2. Biktimen eta gizartearen, eta memoriaren eta bizikidetzaren arteko bat-egiteari buruzko elkarrizketa-espazioak garatzea.	Lau kontzeptu hauen bat-egiteari buruzko elkarrizketa-eta gogoeta-foro batzuk era esperimental batez deitzea. Ekimen horrek jarraipena emango dio 2014an eta 2015ean garatutako Eraikiz Programaren esperientziari. Memoriari buruzko politiketatik ondorio baliagarriak ateratzea da haren helburua.	Aldi osoan zehar

C.3. Zabalkundea

Izena	Deskribapena	Egutegia
C.3.1. Biktimen lekukotasunak biltzen dituen Gertu ikus-entzunezkoa herritarren esku jartzea.	Aurretik adierazi dugun moduan, Gertu programari esker hildako biktimen ehundik gora senideren lekukotasunak bildu dira. Programaren hurrengo urratsa da lekukotasun horiek Gogora Institutuaren web-orriaren bitartez herritarren esku jartzea, baita berau aurkezteko ikus-entzunezko bat ere.	2015eko azken hiruhilekoan
C.3.2. Oraintsuko Memoriaren gogoeta kritikoa buruzko hezkuntza-proposamena egitea.	Hezkuntzaren esparruan Oraintsuko Memoriari buruzko gogoeta kritikoa sartzeko baliabide pedagogikoen proposamena egingo du, hartarako Adi-adian hezkuntza-esperientzia edo unibertsitateek 2015ean egindako bakerako hezkuntzari buruzko azterlana hartuko dira oinarri.	2015eko lehen seiuhilekoan